

FÓRUM O KRAJINĚ

LANDSCAPE FORUM

pod záštitou ministryně životního prostředí Ing. Rut Bízkové, RNDr. Ladislava Miko a SKA IFLA CZ při SZKT o.s.

ZPRÁVA Z 2. FÓRA O KRAJINĚ KONANÉHO 29.4.2010 NA PŮDĚ MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR

„Jak zvýšit povědomí občanů o kulturní krajině a zlepšit její stav?“

Společnost CENELC.CZ o.p.s. zorganizovala v dubnu 2010 již druhé setkání **FÓRUM O KRAJINĚ**. Podnětem byla potřeba vyjádřit se k aktualizaci **Státního programu ochrany přírody a krajiny**, který byl schválen usnesením vlády ze dne 30. listopadu 2009 č. 1497, zejména k opatřením v sektoru krajina (K1 – K5 a K8), které se přímo dotýkají **implementace Evropské úmluvy o krajině** (European Landscape Convention CETS No.176, dále jen „EÚoK“) a zvyšování povědomí široké veřejnosti o krajině. Neméně významnou byla též potřeba navázat na společnou diskuzi o vývoji kulturní krajiny České republiky ve vztahu k implementaci EÚoK, která byla započata na prvním FÓRU O KRAJINĚ, které se konalo dne 28. 1. 2010 na půdě České komory architektů.

V diskusi, která proběhla na 1. FÓRU O KRAJINĚ, bylo doporučeno zvolit tématem 2. FÓRA O KRAJINĚ právě **Státní program ochrany přírody a krajiny** (SPOPK), neboť dokumenty, které Ministerstvo životního prostředí v posledních měsících zveřejnilo (Zprávu o stavu přírody a krajiny 2009, Strategický rámec udržitelného rozvoje (SRUR) a Státní program ochrany přírody a krajiny ČR (SPOPK)), směřují správným směrem, ale postrádají způsob praktické aplikace pro spolupráci jednotlivých resortů a implementaci jejich principů do právního systému. Zároveň bylo doporučeno prodiskutovat na 2. FOK činnost **Meziresortního koordinačního výboru pro implementaci EÚoK** a jeho spolupráce s veřejností při aplikaci principů EÚoK v praxi.

Po úvodním slovu předsedkyně Správní rady SKA IFLA.CZ paní **ing. Magdalény Myškové Kaščákové**, která průběh celého FÓRA moderovala, a pana **ing. Tomáše Rothrockla**, náměstka ministryně ŽP a ředitele sekce ochrany přírody a krajiny MŽP, se ujal slova předseda Správní rady CENELC.CZ, o.p.s. **ing. ak. arch. Martin Stránský**, který přítomným představil REZOLUCI shrnující výsledky 1. FOK. Rezoluce z každého FOK bude po schválení zaslána jednotlivým ministrům na vědomí. V úvodu diskuse proběhly prezentace ředitele odboru péče o krajinu MŽP **Mgr. Petra Birklena** a **ing. ak. arch. Martina Stránského**.

Na druhém FÓRU O KRAJINĚ účastníci společně hledali odpovědi na následující tři otázky:

- 1.** Jakým způsobem bude realizována a monitorována spolupráce mezi jednotlivými resorty v rámci jednotlivých opatření (K1, K2, K3, K4, K5, K8 a dalších) a jaký je vztah **Státního programu ochrany přírody a krajiny** k dalším dokumentům (Strategický plán územního rozvoje, Politiky životního prostředí, Krajině integrované plány rozvoje, atd.)?
- 2.** Jaký konkrétní dokument (nástroj) bude naplňovat opatření K4, kdo a jakým způsobem jej bude zpracovávat, případně jakou bude mít závaznost vůči ostatním dokumentům?
- 3.** Jak konkrétně bude realizována spolupráce a zapojení veřejnosti do procesu plánování, správy a ochrany každodenní krajiny? (Národní implementační program, Meziresortní výbor pro implementaci Evropské Úmluvy o krajině)?

CENELC **CZ** O.P.S.

IČO: 290 15 014 – ADRESS: SUŠICKÁ 17/1847 - 160 00, PRAGUE 6, CZECH REPUBLIC
TEL +420 233 323 338 - GSM + 420 602 649 665 - E-MAIL - INFO@CENELC.CZ

1. Jakým způsobem bude realizována a monitorována spolupráce mezi jednotlivými resorty v rámci jednotlivých opatření (K1, K2, K3, K4, K5, K8 a dalších) a jaký je vztah **Státního programu ochrany přírody a krajiny (SPOPK)** k dalším dokumentům (Strategický plán územního rozvoje, Politiky životního prostředí, Krajině integrované plány rozvoje, atd.)?

Za vstupní téma první části diskuse bylo zvoleno doporučení vyplývající z diskuse, která se uskutečnila na 1. FOK, a to otázka činnosti **Meziresortního koordinačního výboru pro implementaci EÚoK** (dále jen „Výbor“) a jeho z spolupráce s veřejností při aplikaci principů EÚoK v praxi.

Mezi účastníky 2. FOK byli přítomni i někteří členové tohoto Výboru, kteří mohli ostatní přítomné informovat o současném fungování. Výbor byl zatím svolán 2x na expertízu, ustanovení scházet se 2x ročně bylo tedy dodrženo. Nebyla potvrzena existence pracovního programu Výboru, který, jak bylo řečeno, neslouží ke konkrétním aktivitám (hledání konkrétních řešení problémů krajiny), ale pouze k informování o činnosti jednotlivých resortů a ke zhodnocení názorů, kterým směrem by se měly kroky resortů ubírat. Aktivita při řešení úkolů je tedy závislá na činnosti konkrétních resortů, nikoliv na činnosti výboru.

Byl zmíněn příklad úspěšné spolupráce mezi Ministerstvem zemědělství a Ministerstvem životního prostředí na Ceně české krajiny, nicméně byl také příklad celkově neúspěšného pokusu o spolupráci (Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo kultury) nebo špatné komunikace (Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí), která vedla k řadě nedorozumění při přípravě aktualizace SPOPK.

SPOPK byl přijat všemi resorty, mnoho jednání ale zatím neproběhlo. Přesto právě kvůli výše zmíněným komunikačním problémům došlo ke špatnému vypořádání připomínek resortu MZe, bude tedy třeba provést další změny v tomto, na podzim aktualizovaném, dokumentu.

Konkrétní příklady naznačily, že přes existenci Výboru spolupráce mezi resorty neprobíhá na dostatečné úrovni, protože komunikace je obtížná, spolupráci by prospělo prohloubení meziresortní komunikace. Pro věcné naplnění principů EÚoK padl návrh, aby základnou diskuse byly vlastní návrhy jednotlivých resortů. Chybí subjekt, který by zaštil a koordinoval politiky jednotlivých resortů navzájem, protože strategické dokumenty se v současné době prolínají minimálně. Bylo by vhodné dlouhodobě sladit jednotlivé strategické dokumenty procesem průběžných aktualizací, jak tomu je právě například u SPOPK.

Pro zaplnění těchto prázdných míst, která mezi resorty existují, ve veřejném sektoru vznikla o.p.s. CENELC. Nabízí se však otázka, jak si zástupci vlády představují spolupráci veřejného a vládního sektoru, která zůstala nezodpovězena. „Problematika prázdného místa“ – (například mezi ZÚR, ÚAP, PÚR) – potřeba svorníku, deklarace napříč resorty.

V závěru této části diskuse pronesl Jan Vybíral (Dolní Morava) návrh, filosofickou otázku, zda by řešením mohl být vznik jediného resortu, tzv. „Ministerstva krajiny“, kde by odpadl problém komunikace resortů.

2. Jaký konkrétní dokument (nástroj) bude naplňovat opatření K4, kdo a jakým způsobem jej bude zpracovávat, případně jakou bude mít závaznost vůči ostatním dokumentům?

Aktualizace státního programu ochrany přírody a krajiny, 3.1.4 Opatření v sektoru krajina, Opatření K4:

„Zajistit efektivní uplatnění plánování (uspořádání) krajiny ve smyslu Úmluvy o krajině, jako koncepčního nástroje k zajištění jejího funkčního uspořádání s cílem zachování nebo zlepšení jejich funkcí, zvýšení ekologické stability a životaschopnosti krajiny a zachování jejich ekologických a estetických hodnot s přihlédnutím k ostatním funkcím, které jsou v krajině nezbytné“

V úvodu druhé části diskuse zopakoval Martin Stránský potřebu vzniku **svorníku**, protože v současné době neexistuje rámec, který by byl schopen obsáhnout znění zmíněného opatření, které překrývá mnoho oblastí. Tento svorník by měl vzniknout iniciativou zespoda, od regionů nebo od lidí. Za naplnění opatření K4 zodpovídá Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí (MŽP), nabízí se otázka, zda tyto resorty reflektují dostatečně potřeby výše zmíněného opatření a proč nebyly zahrnuty i resorty další.

Konkrétní jednání MMR a MŽP zatím neproběhlo, resorty jsou nyní na prahu spolupráce. Možnost přizvání dalších resortů ke spolupráci bude diskutována po uskutečnění spolupráce pověřených ministerstev.

Na problematiku efektivního plánování krajiny nahlíží zodpovídající resorty rozdílně. **Z pohledu MMR je dostatečným nástrojem pro plánování krajiny územní plánování (ÚP), z pohledu MŽP územní plánování dostatečným nástrojem není**, protože postrádá strategický přístup a nezohledňuje krajinu tak, jak je definována v EÚoK: „*Krajina je část území tak, jak je vnímána obyvatelstvem.*“ Podmínkou naplnění EÚoK z pohledu MŽP je vytvoření strategického nástroje krajinného plánu, který v současnosti chybí a který by v první fázi zahrnul vytvoření vize právě na základě vnímání krajiny obyvatelstvem. Územní plánování a další nástroje by byly obsaženy ve fázích následných procesů utváření strategického plánu pro region.

Dle MMR není potřeba vytvářet nové nástroje, ale lépe využít nástroje stávající, které nabízejí prostor pro stanovení strategie a charakteristiky krajiny. Územní plánování (ÚP) poskytuje rovinu analytickou a syntetickou. Analytická fáze zahrnuje m.j. Územně analytické podklady (ÚAP), které (mohou?) shromažďují informace o krajině a požadavky na změny a řešení problémů v krajině. Syntetická rovina m.j. obsahuje Zásady územního rozvoje (ZÚR), cílem je vymezení charakteristik krajiny, které jsou chápány jako cílové, strategie zacházení krajinou je tedy součástí ZÚR. Z pohledu MMR je tedy potřeba využít možnosti existujících nástrojů a zahájit spolupráci na metodice hodnocení uspořádání krajiny.

Nevýhodou nástroje územního plánování v současném stavu je závislost na lidském faktoru, v praxi jsou zpracovávány pouze předepsané požadavky ÚP a žádné informace navíc. Nástroje pro vyhodnocování charakteristiky krajiny v ÚP chybí, povinná dokumentace ÚP například zcela postrádá návrh krajiny.

Dokumentace územního plánování není strategickým nástrojem, v procesu plánování krajiny a regionů zcela chybí strategické – komunitní plánování, které by v návrhu zohlednilo vize a představy obyvatel.

3. Jak konkrétně bude realizována spolupráce a zapojení veřejnosti do procesu plánování, správy a ochrany každodenní krajiny? (Národní implementační program, Mezirezortní výbor pro implementaci Evropské Úmluvy o krajině)?

Samotná definice krajiny dle EÚoK: „*Krajina je část území tak, jak je vnímána obyvatelstvem,*“ naznačuje blízkou provázanost témat efektivního krajinného plánování a spolupráce veřejnosti. Téma účasti obyvatel v plánování krajiny se tak stalo přirozenou součástí předcházející části diskuse.

V současnosti je prostor pro dialog mezi veřejnou správou a veřejností vytvořen zákonem, například z pohledu Ministerstva zemědělství probíhá participace vlastníků na úrovni pozemkových úprav, uvažuje se o zahrnutí uživatelů (protože 93% uživatelů pozemky nevládní), ve velké míře ale KPÚ přicházejí až po ÚP.

Mezi řízení s vlastníky a přípravou vize a strategického plánu je velký rozdíl. Jednání s místními obyvateli v terénu. Spolupodílení místních obyvatel na vzniku i naplňování koncepce. Dlouhodobý soustavný proces. Na základě vizí a představ místních zpracují/zformulují odborníci konkrétní vize.

Metodiky spolupráce s veřejností byly vypracovány. Bylo by vhodné vytvořit seznam dostupných metodik a literatury.

Hledání vhodného jazyka – formy – měřítka, kterému všichni porozumí: dotazníky, vizuální metody zjišťování, interaktivní mapování, simulace, scénáře vývoje krajiny. Příklady i ze zahraničí.

Otázka **výchovy a vzdělání** – občané mají malý zájem o připomínky k ÚP – je nutné veřejnost vzdělávat, aby sami občané požadovali investici do procesu strategického plánování (vznik iniciativy zezdola), obyvatelé devastovaných krajín mají poškozené vnímání krajiny. Výchova a vzdělávání by měla probíhat na více úrovních, například by bylo vhodné zabývat se i vysokoškolským vzděláním a programy škol krajinářské architektury.

Pavel Trpák vyzval organizátory k vypracování analýzy podkladů v krátké době – analyzovat z hlediska právní možnosti co je nástroj/není nástrojem, vytvořit MANUÁL PRO OBČANY, jak začít pracovat na budoucnosti krajiny.

Zpráva z 2. FÓRA O KRAJINĚ konaného 29.4.2010 na půdě Ministerstva životního prostředí ČR, byla zpracována týmem CENELC.CZ na základě zvukového záznamu a podrobného zápisu vyhotoveného Lucií Tomcovou. Nedílnou součástí Zprávy je Prezenční listina účastníků 2. FÓRA O KRAJINĚ.

Aktualizace Státního programu ochrany přírody a krajiny ČR – 3.1.4 Opatření v sektoru krajina

K1 Připravit a uskutečnit vzdělávací program zvyšující povědomí občanské společnosti, soukromých organizací a veřejných orgánů o hodnotě krajiny, jejich úloze a jejich změnách.

K2 Vymezit typy krajiny v ČR včetně stanovení jejich cílových charakteristik a činitelů, které je mění, zaznamenávat jejich změny. Specifikovat vymezení a hodnocení typů krajiny jako podklad pro zpracování územně analytického podkladu „oblasti krajinného rázu“ podle vyhlášky MMR č. 500/2006 Sb.

K3 Zpracovat odbornou metodiku pro preventivní hodnocení krajinného rázu pro větší územní celky, která bude obsahovat postup vymezení oblastí krajinného rázu včetně jejich charakteristiky a limitů využití území podle vyhlášky MMR č. 500/2006 Sb. Připravit metodiku pro zhodnocení ovlivnění hodnot krajinného rázu konkrétním záměrem.

K4 Zajistit efektivní uplatnění plánování (uspořádání) krajiny ve smyslu Úmluvy o krajině, jako koncepčního nástroje k zajištění jejího funkčního uspořádání s cílem zachování nebo zlepšení jejich funkcí, zvýšení ekologické stability a životaschopnosti krajiny a zachování jejich ekologických a estetických hodnot s přihlédnutím k ostatním funkcím, které jsou v krajině nezbytné

K5 Při plánování, ochraně a péči o krajinu podpořit aktivní spolupráci a zapojení veřejnosti i do těchto procesů.

K8 Cena krajiny Rady Evropy – zahájit a zajišťovat průběžně soutěž.